

## RIIKLIKU JÄTKUPROGRAMMI "EESTI ÜHISKONNA VÄÄRTUSARENDEUS 2015-2020" LÜHIKOKKUVÕTE

Riikliku programmi eesmärgiks on toetada rahvusele ja riigile oluliste väärtuste, nii **moraalsete** (nt ausus, hoolivus, õiglus, inimväärikus) kui ka **sotsiaalsete** väärtuste (nt vabadus, demokraatia, õiguspõhisus, solidaarsus, vastutus, rahvuslus, riiklik patriotism, emakeel, kultuuriline mitmekesisus, sallivus, sooline võrdõiguslikkus) püsimist ja arengut.

Programmi fookus on laste ja noorte väärtuskasvatusel, kuna ühiskonna vaimne uuenemine algab noorest põlvkonnast. Väärtuskasvatuse süsteemne läbiviimine aga eeldab laiemat kokkulepet selles, mis on hariduse eesmärgid, millist inimest tuleks kasvatada ja millist ühiskonda kujundada. Seetõttu pööratakse programmis suurt rõhku ka sellele, et tekitada ühiskonnas laiemat diskussiooni väärtuste ja väärtusarenduse üle, kaasates nii avalikku-, era- kui ka kolmandat sektorit.

### PROGRAMMI ESIMENE PERIOOD 2009-2013

Väärtusprogrammi esimese perioodi kõik eesmärgid on edukalt täidetud. Programm andis raamid, milles sõnastada hariduse strateegilised eesmärgid ning liikuda nende elluviimise suunas; väärtused ja väärtuskasvatus integreeriti põhikooli- ja gümnaasiumi riiklikesse õppekavadesse, uue õpikäsitluse juurutamise vajadus sõnastati Elukestva õppe strateegia 2020 esimese väljakutsena, töötati välja väärtuskasvatuse metoodikad ja metoodilised vahendid (Õpetajate ja õpilaste väärtusmängud) ning algatati Hea kooli ja Hea lasteaia mudeli loomine, korraldati arvukalt väärtuskasvatuse alaseid täiendkoolitusi, konverentse ja konkursse õpetajatele, koolidele ja lasteaedadele, aastase täiendkoolitusprogrammi kaudu valmistati ette 25 väärtuskasvatuse täiendkoolitajat. Avalikkuse laialdaseks kaasamiseks tehti koostööd paljude siht- ja sidusgruppidega, lisaks Haridus- ja Teadusministeeriumile ka Vabariigi Presidendi kantselei ja mõttekojaga, Justiits-, Kultuuri-, Sotsiaal- ja Välisministeeriumiga, Eesti Koostöö Koguga, Andmekaitse Inspeksiooniga, Swedbankiga, Avatud Eesti Fondi, Eesti Rahva Muuseumi, Lastekaitse Liidu, Koolijuhtide Liidu, Õpetajate Liidu, Õpilasmavalitsuste Liiduga, jpt; väärtusprogrammi taristuna arendati välja eetikavaramu ([www.eetika.ee](http://www.eetika.ee)) ja ning õhutati diskussiooni väärtuste ja väärtuskasvatuse üle nii meedias kui ka raamatute, seminaride, konverentside (nt konverentside sarjad „Ühiseid väärtusi otsides“, „Väärtuskasvatus“), presidendi esseevõistluste ja presidendi kärajate korraldamise kaudu.

### UUE PROGRAMMI ETTEVALMISTAMINE

Aastal 2014 oleme jätkanud eelneva programmi põhitegevusi ning valmistanud ette jätkuprogrammi sh kutsunud kokku uue laiapõhjalise nõukogu, eesmärgiga katta programmi tegevustega võimalikult lai ühiskondlik väli.

### JÄTKUPROGRAMM 2015-2020

Programmi esimeses faasis ellu viidud tegevused on loonud baasi, et teostada pööre tuupimiskoolilt väärtuspõhisele koolile ning tekitada neile muutustele ühiskonnas laiem kandepind. Uute sihtide alusel hariduselu ümberkorraldamine võtab aga aega ja tekitab ühiskonnas pingeid. Mitmed hariduselus ees seisvad muutused, nagu nt põhikooli ja gümnaasiumi lahutamine, koolivõrgu ümberkorraldamine, õpetaja ja koolijuhi rollide ümbermõtestamine ning koostöö formaatide loomine lastevanemate ja kogukonnaga ning koolide hindamise aluste muutmise vajavad läbirääkimist ning erinevate osapooltega koos lahenduste väljatöötamist. Selleks, et kogu Eesti haridus muutuks väärtuspõhiseks ja laiem avalikkus mõistaks muutuste vajalikkust, on vaja jätkuprogrammi, mille raames saaks pakkuda koolidele ja lasteaedadele täiendkoolitusi, pidevat nõustamist ja metoodilist tuge, teisalt aga kujundada ühiskonnas laiemat arusaama väärtuspõhise hariduse eelistest ning aidata kaasa kogu ühiskonna väärtushoiakute muutmisele.

Ühiskonna heaolu, eesti keele ja kultuuri arengu ning demokraatliku õigusriigi püsimiseks on oluline toetada reflektiooni Eesti ühiseväärtuste püsimise üle. On oluline, et lisaks õpetajatele ka teised ühiskonna kandvad elukutsed mõtleksid läbi oma tegevuse väärtuselised alused. Selleks pannakse jätkuprogrammis suuremat rõhku meedia kaasamisele ja väärtusdiskussiooni viimisele erinevate sihtgruppideni. Laiendame koostööd põhiseaduslike institutsioonide, ministeeriumide,

kutseorganisatsioonide, vabaühendustega ning erasektori ettevõtetega. Samuti on oluline kogu ühiskonda haarava väärtusdiskussiooni tagant tõukamine veebipõhiste foorumite, meedia diskussioonide, raamatute väljaandmise, konverentside, temaatiliste kollokviumide ja seminaride ning esseevõistluste korraldamisega. Jätkuprogrammil võiks olla kaks suunda:

- laste ja noorte väärtuskasvatus,
- väärtused ja eetika ühiskonnas

---

## Laste ja noorte väärtuskasvatus

**Eesmärk:** Toetada koole ja lasteadu süsteemsel väärtusarendusel ning arengu- ja koostöökeskse õpikäsitluse juurutamisel praktikasse:

**Tegevused:** väärtuskasvatuse alaste raamatute, metoodiliste materjalide ja töövahendite ettevalmistamine, õpetajate, koolijuhtide jt osapoolte täiendõpe; ülikoolides õpetajate esmaõppes väärtuskasvatuse dimensiooni tugevdamine; koolide ja lasteaedade süsteemne nõustamine väärtusarenduse alal; hea kooli (põhikooli, gümnaasiumi, kutsekooli) ja hea lasteaia eri aspektide läbirääkimine ja hindamismudeli väljatöötamine ning tunnustussüsteemi loomine; konverentside ja seminaride korraldamine; koolide ja lasteaedade koostöö soodustamine ja heade praktikate koondamine ja levitamine; hariduselu uute sihtide ja ümberkorralduste läbiarutamine õpetajate, koolijuhtide, õpilaste, lapsevanemate ning omavalitsuste esindajatega.

---

## Väärtused ja eetika ühiskonnas

**Eesmärk:** Elukestva õppe rakendamine väärtusarenduses, kujundades väärtuspädevust ühiskonna kandvatel kutsealadel (lisaks õpetajatele ka nt arstid, juristid, ohvitserid, kaplanid, kaitseväelased, poliitikud, ametnikud, teadlased, kultuuritöötajad, sportlased jpt). Haarata üldsus väärtuste alasesse diskussiooni, et sõnastada ühiseid eesmärke ja hoida alusväärtusi nagu patriotism, solidaarsus, vabadus, vastutus, hoolivus, emakeel, kultuuriline mitmekesisus jne

**Tegevused:** koostöös avaliku sektori, kolmanda sektori ja erasektoriga väärtuste ja eetika alase diskussiooni arendamine ja teadlikkuse tõstmine väärtusarenduse võimalustest; valdkondlike koostööseminaride korraldamine toomaks kokku sama valdkonna huvi- ja sidusgrupeer; metoodiliste vahendite ettevalmistamine eri sihtgruppidele (diskussioonivahendi Väärtuste Mäng arendamine arstidele jt tervishoiutöötajatele, ohvitseridele, kaplanitele, ametnikele, ettevõtjatele jt), raamatute koostamine eri elukutsete ja elualade väärtustest ja eetikast, koolitused kutse-eetikast ja väärtusarendusest, kollokviumid ja konverentsid sh konverentside sarjade “Ühiseid väärtusi hoides” ja „Väärtuskasvatus“ jätkamine; raamatute väljaandmine väärtuste ja eetika alase reflektiooni suurendamiseks; meedias väärtuste alase diskussiooni toetamine koostöös Eesti Rahvusringhäälinguga; esseevõistluste traditsiooni jätkamine (kaasamaks ühiskonna eri kihte ühiste väärtuste alasesse arutlusse); eri sihtgruppidele suunatud eetikakollokviumide korraldamine; eetikaveebi [www.eetika.ee](http://www.eetika.ee) arendamine väärtusarenduse taristuna, sh väärtuste ja eetika teemalise diskussiooni toetamine, teadlikkuse kasvatamine ja info jagamine eri sihtgruppidele väärtusprogrammi sihtidest, tegevustest ja väljaannetest; rahvusvahelise koostööõrgustiku arendamine väärtuskasvatusega tegelevate institutsioonide ja teaduskeskuste vahel.

Margit Sutrop

/allkirjastatud digitaalselt/

Tartu Ülikooli praktilise filosoofia professor, eetikakeskuse juhataja, filosoofiateaduskonna dekaan  
Riikliku programmi „Eesti ühiskonna väärtusarendus 2009-2013“ rakendusüksuse juht

Tartus, 3. septembril 2014